

Πρῶτον ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὶς εὐχαριστίες μου στοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν ψῆφο τους μοῦ ἀνέθεσαν τὸ ὑψηλὸ λειτούργημα τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐπειτα ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀπερχόμενο Προέδρο κύριο Λουκᾶ Μούσουλο γιὰ τὰ καλὰ λόγια ποὺ εἶπε γιὰ μένα, καὶ γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἐπετέλεσε στὸ ἔτος τῆς προεδρίας του, τὸ ὁποῖο διευκολύνει σὲ πολλὰ τὸ διάδοχό του.

Τὰ καθήκοντα τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας εἶναι πολύμορφα, καὶ σήμερα ἰδιαιτέρως δύσκολα. Πολλὲς ἀπὸ τὶς δυσκολίες ὀφείλονται στὴ νομοθεσία ἢ ὁποία διέπει τὰ πράγματα τοῦ ἰδρύματος, μέρος τῆς ὁποίας ἔγινε πρὶν ἀπὸ 60 περίπου χρόνια. Ἐκτοτε βεβαίως οἱ συνθήκες ἄλλαξαν, καὶ οἱ δραστηριότητες τῆς Ἀκαδημίας διευρύνθηκαν, ὥστε εἶναι φυσικὸ νὰ αἰσθανόμεθα ὀρισμένους ἀνασταλτικούς περιορισμούς.

Ἄλλὰ καὶ νεώτεροι νόμοι τῆς πολιτείας δὲν ὑπῆρξαν βοηθητικοί, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ νόμος 1232 τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1982, ὁ ὁποῖος ἔθεσε ὑπὸ τὸν ἔλεγχο Παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου τὴν διάθεση τῶν ἰδίων πόρων τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἀπαγόρευσε τὴν πρόσληψη ἐρευνητῶν καὶ συνεργατῶν μὲ σύμβαση ἔργου. Οἱ περιορισμοὶ αὐτοὶ κατὰ κάποιον τρόπο μᾶς δένουν τὰ χέρια.

Θὰ πρέπει λοιπὸν δυστυχῶς νὰ εἴμεθα πολὺ συντηρητικοὶ καὶ χωρὶς μεγάλες φιλοδοξίες στὸν προγραμματισμὸ τοῦ ἐρχόμενου ἔτους.

Ἡ προσοχή μας, νομίζω, πρέπει κατὰ πρῶτο λόγο νὰ στραφεῖ πρὸς τὰ ἐρευνητικὰ κέντρα τῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὁποῖα ὅλα ἔχουν ἀνάγκη περισσοτέρων ἐρευνητῶν καθὼς καὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ. Δυστυχῶς οἱ θέσεις ποὺ προβλέπει ἡ κειμένη νομοθεσία γιὰ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὀλίγες, καὶ ὁ πρόσφατος νόμος τοῦ 82 ποὺ ἀνέφερε ἐμποδίζει τὴν ἐλεύθερη πρόσληψη νέων ἐκτάκτων συνεργατῶν. Γιὰ νὰ δῆτε πῶς ἔχουν τὰ πράγματα, θὰ σᾶς δώσω ἓνα χαρακτηριστικὸ παράδειγμα. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στὸ Κέντρο Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἔχει κατὰ νόμον δώδεκα θέσεις συντακτῶν. Ἡ Βουλγαρικὴ Ἀκαδημία στὸ ἀντίστοιχο κέντρο ἔχει διακόσιες θέσεις συντακτῶν καὶ βοηθῶν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν βέβαια οὔτε σὲ ἔκταση οὔτε σὲ σημασία νὰ παραβληθεῖ ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα μὲ τὴν ἑλληνική.

Καὶ νέοι συνεργάτες εἶναι ἀναγκαῖοι, ὄχι μόνον γιὰ τὴν προαγωγή καὶ τὴν ἔρευνα τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων —τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας Ἱστορίας μας, τῆς Λαογραφίας, τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου, τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν, τῆς ἐρεῦνης τῆς

Ἐρχαιότητα, τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας (γιὰ ὅλα αὐτὰ ἔχει, ὅπως γνωρίζετε, εἰδικὰ ἐρευνητικὰ κέντρα ἢ Ἀκαδημία), ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ συνέχιση καὶ τὴν εὐδόωση τῶν κοινῶν προγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχομε ἀναλάβει ἐν συνεργασία μὲ ξένες Ἀκαδημίες, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ συμμετοχή μας στὸ *Corpus vasorum antiquorum* (τὴ συλλογὴ καὶ ἔκδοση ὄλων τῶν ἀγγειογραφιῶν τῶν ἀρχαίων ἀγγείων), στὸ *Corpus nummorum antiquorum* (τὴ συλλογὴ καὶ ἔκδοση ὄλων τῶν ἀρχαίων νομισμάτων), στὸ *Corpus signorum romanorum* (συλλογὴ καὶ ἔκδοση ὄλων τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀγαλμάτων ποὺ βρίσκονται στὴν Ἑλλάδα), τὴ Συλλογὴ καὶ ἔκδοση τῶν Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν τοιχογραφιῶν, τὴ νέα Σειρὰ ἐκδόσεως Βυζαντινῶν Φιλοσόφων, τὸ Γλωσσικὸ Χάρτη τῆς Εὐρώπης— ὅλα, βλέπετε, προγράμματα διεθνῶς προαγόμενα ἀλλὰ καὶ πρωταρχικῆς ἐθνικῆς σημασίας, στὰ ὁποῖα μόνον ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μπορεῖ νὰ συμμετάσχει.

Οὔτε βέβαια πρέπει νὰ παραλείψω τὰ κέντρα ἐρεῦνης τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ Κέντρον Ἑρεῦνης Ἀστρονομίας καὶ Ἐφηρμοσμένων Μαθηματικῶν καὶ τὸ Κέντρον Ἑρεῦνης Φυσικῆς τῆς Ἀτμοσφαιρας, τῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὁποῖα παράλληλα μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς γενικῆς ἐπιστήμης, ἐρευνοῦν εἰδικότερα καὶ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα.

Ἐνα ὅμως σπουδαῖο νεωτερισμὸ θὰ φροντίσω μὲ τὴν ἔγκριση τῆς Συγκλήτου νὰ προαγάω κατὰ τὸ ἔτος τῆς προεδρίας μου (καὶ ἐλπίζω νὰ τὸ ἐπιτύχω), τὴ χρῆση τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, τῶν *computers*. Αὐτοί, κατὰ τοὺς εἰδικούς, μποροῦν νὰ βοηθήσουν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ ἔργο τῶν ἐρευνητικῶν μας κέντρων, καὶ νὰ πληρώσουν, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τὸ κενὸ ποὺ ἀφήνει ὁ κατὰ νόμον μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἐρευνητῶν μας.

Εἶναι πιὰ φανερὸ ὅτι εἰσερχόμεθα σὲ μιὰ νέα ἐποχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας, τὴν ἐποχὴ καὶ τὴ μέθοδο τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καὶ εἶναι ἀδύνατον ἢ Ἀκαδημία νὰ μὴν ἀκολουθήσει, νὰ μὴν ἐκσυγχρονισθεῖ, ἐὰν δὲν θέλει νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ τὸ ρυθμὸ ποὺ παίρνει σήμερον ἡ ἐπιστήμη. Αὐτὰ πρὸςβέβουν καὶ συστήνουν οἱ εἰδικοί, ξένοι καὶ ἡμέτεροι, καὶ πρέπει, νομίζω, νὰ ἀκολουθήσομε τὶς συστάσεις τους.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ἐρευνητικὰ κέντρα τῆς Ἀκαδημίας, ἐκεῖνο ποὺ θὰ ὠφεληθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴ χρῆση τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν εἶναι τὸ Κέντρο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Καὶ ἐδῶ ὀφείλω νὰ σταθῶ γιὰ λίγο καὶ νὰ ἐξηγήσω καὶ πάλι μερικὰ πράγματα, γιὰ τὸ κέντρο αὐτὸ ἔχει κατ' ἐπανάληψη κατηγορηθεῖ γιὰ τὴ βραδύτητα μὲ τὴν ὁποῖα προχωρεῖ στὸ ἔργο του. Πρὸ ὀλίγου ἐκκυκλοφόρησε μόνον τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ Πέμπτου τόμου ποὺ φθάνει ὡς τὸ λῆμμα *γλωσσωτός*, δηλαδὴ ὡς τὸ Γ τοῦ ἀλφαβήτου, καὶ αὐτὸ ὄχι ὀλόκληρο.

Τὰ παράπονα ὀφείλονται κατὰ μέγα μέρος σὲ ἔλλειψη ἐνημερώσεως γιὰ τὸ

εἶδος, γιὰ τὴ φύση τοῦ λεξικοῦ ποὺ παρασκευάζει ἡ Ἀκαδημία. Δὲν εἶναι ἓνα κοινὸ μεγάλο λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας βασιζόμενο στὸ γραπτὸ λόγο, ὅπως π.χ. τὸ λεξικὸ τῆς Γαλλικῆς γλώσσας τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἢ τὸ λεξικὸ τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσας τῆς Ὁξφόρδης. Εἶναι λεξικὸ ποὺ συλλέγει γιὰ πρώτη φορὰ ὄλους τοὺς γλωσσικοὺς τύπους, τόσο τοὺς κοινούς ὅσο καὶ τοὺς τοπικοὺς διαλεκτικούς, ποὺ ἀπαντοῦν στὸ νέο Ἑλληνικὸ λόγο, γραπτὸ καὶ προφορικὸ, ἀπὸ τὴν Κύπρο ἕως τὴν Νότιο Ἰταλία, ἔργο δυσχερέστατο, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότατο, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐθνικῆς. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὴ μεγάλη αὐτὴ προσπάθεια δικαίως ἔχει δοθεῖ προτεραιότης στὴ συλλογὴ τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου, ἰδίως τοῦ προφορικοῦ λόγου, ποὺ μὲ τὰ μαζικὰ μέσα ἐνημερώσεως καὶ τὴ σύγχρονη ἀνάπτυξη τῶν συγκοινωνιῶν μέρα μὲ τὴ μέρα χάνεται, καὶ ἔπειτα στὴ δημοσίευσί του.

Τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ ποὺ ἔχει συλλέξει ἡ Ἀκαδημία, μὲ τὴν ἀνάγνωση κειμένων καὶ μὲ τὶς ἀποστολές της καὶ στὰ πιὸ ἀπομακρυσμένα καὶ δύσβατα μέρη τοῦ Ἑλληνοφώνου κόσμου, εἶναι ὄντως γιγαντιαῖο καὶ πολυτιμότατο. Ἐχομε, κύριοι, 4.600.000 δελτία —1150 δελτιοθήκες— στὰ ὁποῖα προστίθενται περίπου 300.000 δελτία γλωσσικοῦ ὕλικου κάθε χρόνο ἀπὸ τὶς ἀποστολές καὶ τὶς ἄλλες ἐργασίες τοῦ Κέντρου. Καμμιά γλῶσσα τοῦ κόσμου δὲν ἔχει τέτοιο πλοῦτο, ἀλλὰ καὶ τόσες δυσκολίες γιὰ τὴν κατάταξη καὶ δημοσίευσή τῶν εὐρημάτων. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς, κυρίες καὶ κύριοι, θὰ ἐφρατάζετο ποτὲ ὅτι γιὰ τὸ ἀπλὸ λῆμμα β ἄ τ ρ α χ ο ς ἔχομε 108 τύπους —βαθρακός, βόθρακας, βάθρακας, βαθρακιᾶς κλπ. —γιὰ τὸ λῆμμα ἀ φ α κ ρ ἄ ζ ο μ α ι ἔχομε 144 τύπους, γιὰ τὸ γ ε λ ῶ 76 τύπους, ὅτι ἡ λέξη ἀ γ γ ε λ ι κ ἄ τ ο ς ἔχει 29 συνώνυμα καὶ οὕτω κέξ. Πολλὰ λήμματα ἀποτελοῦν πραγματικὲς γλωσσικὲς ἀλλὰ καὶ λαογραφικὲς πολυσέλιδες πραγματεῖες.

Καὶ πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ὅλο αὐτὸ τὸ πλοσιότατο, τὸ μοναδικὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ ποὺ συνελέγη, γίνεται εὐθύς, πρὶν δημοσιευθεῖ, προσιτό, τίθεται στὴ διάθεση τῶν δικῶν μας καὶ τῶν ξένων ἐρευνητῶν, γλωσσολόγων καὶ ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὸ κέντρο καὶ συμβουλευόνται τὰ δελτία μας. Καὶ ἔχω ἤδη ζητήσει, καὶ τὸ ἔχει δεχθεῖ ἡ Σύγκλητος, νὰ περιληφθεῖ στὸ νέο προϋπολογισμό τοῦ 1986 κονδύλιο γιὰ τὴ μικροφωτογράφηση τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου, ὥστε ἀντίγραφο νὰ κατατεθεῖ καὶ σὲ ἄλλο ἀσφαλῆ χῶρο, γιὰτὶ ἡ τυχὸν καταστροφή τῶν πρωτοτύπων χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀντίγραφο —ἀπὸ μιὰ πυρκαϊὰ π.χ.— θὰ ἦτο πραγματικὴ συμφορὰ καὶ γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ γιὰ τὸ ἔθνος.

Τώρα λοιπὸν μᾶς λέγουν οἱ εἰδικοί ὅτι μὲ τοὺς ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστές, ἔστω καὶ μὲ τοὺς λίγους συντάκτες μας —12, ὅπως ἀνέφερα— θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προχωρήσομε ταχύτατα, καὶ σὲ σχετικῶς λίγο χρόνο —λέγουν σὲ 5 περίπου ἔτη—

νά δημοσιεύσομε τὸ γιγαντιαῖο αὐτὸ ὑλικὸ πὸν ἔχει συλλεγεῖ καὶ πὸν ὑπολογίζεται ὅτι θὰ πληρώσει 45 ἀκόμη τόμους ἀναλόγους μὲ τοὺς πέντε πὸν ἔχουν ἤδη δημοσιευθεῖ.

Δὲν θὰ σᾶς κουράσω εἰσερχόμενος στὴ λειτουργία καὶ στὸν τρόπο πὸν θὰ ὠφεληθοῦν τὰ ἄλλα μας ἐρευνητικὰ κέντρα ἀπὸ τὴ χρήση τῶν computers. Δὲν εἶναι ὁμως δυνατὸν νὰ ἀντιπαρέλθω χωρὶς νὰ τονίσω τὴ μεγάλη ἀνάγκη περισσοτέρου προσωπικοῦ στὴν κεντρικὴ ὑπηρεσία τῆς Ἀκαδημίας, στὴ Γραμματεία. Ὅλα μαζεύονται ἐκεῖ, ὅλα περνοῦν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Κυρίου Ἐφόρου καὶ τῶν ἐλαχίστων συνεργατῶν τοὺς ὁποίους ἔχει στὴ διάθεσή του —δωρεές, ὑποτροφίες, διαχείριση κτημάτων τῆς Ἀκαδημίας, προκηρύξεις γιὰ τὴ δημοσίευση ἔργων, τὰ πρακτικὰ τῆς Συγκλήτου, οἱ ἐπαφές μὲ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ τὶς ἄλλες κρατικὲς ὑπηρεσίες καὶ μύρια ἄλλα, γιὰ τὴ διεκπεραίωση τῶν ὁποίων μὲ ἀφοσίωση καὶ ἀγογγύστως ἐργάζονται ὅλοι, πολλὲς φορὲς πολὺ πέραν τῶν προβλεπομένων ἐργασίμων ὥρων. Μέγας εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ φόρτος πὸν ἐπιβαρύνει τοὺς ἐλαχίστους ὑπαλλήλους τοῦ λογιστηρίου τῆς Ἀκαδημίας. Δυστυχῶς, γιὰ ὅλα αὐτὰ ὀλίγα μποροῦν νὰ γίνουν μέσα στὰ πλαίσια τῆς κειμένης νομοθεσίας, ἀλλὰ καὶ πάλι θὰ προσπαθήσομε νὰ ἐπιτύχομε ὅτι εἶναι δυνατὸν καί, καθὼς λέγουν οἱ εἰδικοί, καὶ ἐδῶ μποροῦν νὰ βοηθήσουν οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστές.

Ἡ πληροφόρηση τοῦ κοινοῦ γιὰ τὶς δραστηριότητες τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἓνα ἄλλο μεγάλο ζήτημα, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ ἀσχοληθῶ —οἱ λεγόμενες δημόσιες σχέσεις. Νέες σημαντικὲς ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις, νέα σημαντικὰ δημοσιεύματα, ἐπισκέψεις ξένων ἐπιστημόνων —καὶ πολλοὶ εἶναι ἀντεπιστέλλοντα μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν— συμμετοχὴ Ἀκαδημαϊκῶν σὲ διεθνή καὶ ἄλλα συνέδρια, καὶ παντοῖες ἄλλες σοβαρὲς δραστηριότητες παρέρχονται ἀπαράτηρητες, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει ὁργανωμένη ὑπηρεσία δημοσίων σχέσεων, καὶ πάλι γιὰτὶ δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὴν νομοθεσία μας, καὶ ἡ πολιτεία δὲν ἐπιτρέπει ἐκτάκτους συνεργάτες. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ φροντίσομε, εἴαν, καθὼς ἐλπίζομε, νέοι δωρητὲς —καὶ συνεχῶς ἔχομε νέους δωρητὲς— μὲ κατανόηση ἐκφράσουν καταλλήλως τοὺς ὅρους τῆς δωρεᾶς των. Ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ τηλεόραση θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι μὲ λεπτομερέστερο τρόπο θὰ προβάλλουν εἰς τὸ μέλλον τὸ ἔργο τῆς Ἀκαδημίας, πὸν καὶ τόσο πολύμορφο εἶναι καὶ τόσο ἐθνοφελές.

Μὲ εὐχαρίστηση ἔχω διαπιστώσει ὅτι ὁ καθαρισμὸς τοῦ κτιρίου τῆς Ἀκαδημίας καὶ ὁ χρωματισμὸς καὶ ἡ ἐπιχρῶσση τῶν ἐξωτερικῶν κοσμημάτων του προκάλεσε ἀρίστη ἐντύπωση στὸ κοινό. Τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ συνεχισθεῖ καὶ θὰ συμπληρωθεῖ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, καθὼς καὶ ἡ ἐπισκευὴ τῆς στέγης —μέγα καὶ ἐπεῖγον ζήτημα πὸν ἀπαιτεῖ δαπάνη πολλῶν ἑκατομμυρίων. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κτιρίου χρειάζεται φροντίδα, ἀκόμη καὶ οἱ ὠραῖο πίνακες τοῦ μύθου τοῦ Προμηθεᾶ

τῆς κεντρικῆς αἴθουσας τοὺς ὁποίους βλέπετε ὀλόγυρά σας — ἔργα τοῦ Αὐστριακοῦ ζωγράφου Γκριμπερκελ— ποὺ δὲν εἶναι ζωγραφισμένοι, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, ἐπάνω στοὺς τοίχους, ἀλλὰ σὲ μουσαμὰ ποὺ χρειάζεται συντήρηση καὶ στήριξη. Δυστυχῶς καὶ πάλιν εἰδικὸς ἐπιστήμων συντηρητὴς τοῦ κτιρίου μὲ βοηθοὺς ποὺ εἶναι τόσον ἀπαραίτητος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διορισθεῖ, ὅπως θὰ ὄφειλε, γιὰτὶ δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὸν ὄργανισμό, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἔγκριση γιὰ τὴν πλήρωση τοῦ κενοῦ τούτου δὲν μᾶς τὴν δίδει ἡ πολιτεία.

Ἄς ἔλθομε τώρα στὸ σπουδαιότερο ἴσως ὄλων τῶν ζητημάτων τῆς Ἀκαδημίας, στὴν ἐκλογή νέων Ἀκαδημαϊκῶν. Προβλέπω ὅτι καὶ ἐφέτος θὰ προκηρυχθοῦν καὶ θὰ πληρωθοῦν νέες ἔδρες —μία τακτικὴ ἔδρα ἔχει ἤδη προκηρυχθεῖ, καθὼς καὶ μία ἀντεπιστέλλοντος μέλους. Αὐτὸ βέβαια εἶναι ζήτημα τῶν Τάξεων καὶ τῆς Ὀλομελείας καὶ ὄχι τοῦ Προέδρου, γι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ προχωρήσω σὲ λεπτομέρειες. Πάντως ὑπάρχουν μερικὰ βασικὰ κενά, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ ἔδρα Λατινικῆς φιλολογίας, ἡ ἡ ἔδρα Γλωσσολογίας, γιὰ νὰ ἀναφέρω μόνο δύο, ποὺ εἶναι πλησιέστερες πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ ἐνδιαφέροντά μου καὶ ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ πληρωθοῦν.

Ἐπειδὴ ὑπηρετήσα τέσσερα χρόνια ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ ιδρύματος, γνωρίζω καλὰ τὰ προβλήματά του καὶ τὰ desiderata του, καὶ ἐλπίζω νὰ μπορέσω καὶ ὡς Πρόεδρος νὰ συντελέσω στὴν ἐπίλυση μερικῶν τοῦλάχιστον ἀπ' αὐτά. Τὰ μεγάλα ὁμῶς αἰτήματα δὲν προβλέπω ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ λυθοῦν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος: δηλαδὴ ἡ πρόσληψη πολλῶν νέων ἐρευνητῶν καὶ συνεργατῶν στὰ ἐρευνητικὰ μας κέντρα, ἡ οἰκοδόμησις καταλλήλου κτιρίου γιὰ τὴν στέγαση τῶν ἐρευνητικῶν μας κέντρων καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τους, ἡ ἀνέγερσις καταλλήλου κτιρίου γιὰ τὴν στέγαση τῆς κεντρικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀκαδημίας, ἡ ὁποία σήμερα βρίσκεται, ὅπως γνωρίζετε, στὰ ὑπόγεια τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου, καὶ πιστώσεις ἀρκετὲς —πραγματικὰ ἀρκετὲς— γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν βιβλιοθηκῶν μας —τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν κέντρων καὶ τῆς κεντρικῆς βιβλιοθήκης— καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἔκδοσις τῶν δημοσιευμάτων μας. Αὐτὰ ποὺ εἶναι οἱ κύριοι μακροχρόνιοι στόχοι μας, δυστυχῶς φοβοῦμαι ὅτι θὰ πρέπει νὰ παραμείνουν καὶ πάλι σὰν ὄραμα μελλοντικὸ —ἄς ἐλπίσωμε ὅτι κάποτε θὰ γίνῃ δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθοῦν. Ad interim, ὁμῶς, μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα θὰ κάμομε, ὁ Γενικὸς γραμματεὺς, ἡ Σύγκλητος, οἱ συνάδελφοί μου καὶ ἐγώ, ὅ,τι εἶναι δυνατὸν γιὰ τὴν εὐρυθμὴ καὶ ἐπιτυχεῖ λειτουργία τῆς Ἀκαδημίας, οἱ σκοποὶ τῆς ὁποίας καὶ κατὰ τὸ καταστατικὸ της εἶναι τόσον ὑψηλοί: ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ προαγωγή τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἡ καθόλου μελέτη τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου, ἡ βράβευσις τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑθνικῆς παραδόσεως. Στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μπορῶ ἀδιστακτικῶς νὰ πῶ ὅτι δείχνουν πλήρη ἐμπιστοσύνη τὸ κοινὸ καὶ μεγίστη τιμὴ οἱ ξένες Ἀκαδη-

μίες και τὰ ξένα ἐρευνητικὰ ιδρύματα. Καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ φαίνεται ἀπὸ τὶς συνεχεῖς δωρεές και τὰ κληροδοτήματα τὰ ὁποῖα λαμβάνομε, ἀπὸ τὴν ἐπίπονη ἐπιδίωξη τῶν βραβείων και τῶν ἄλλων διακρίσεων τῆς Ἀκαδημίας, ἀπὸ τὶς ὑποτροφίες τὶς ὁποῖες οἱ ἰδρυτὲς ἀφήνουν στὴν ἀπόλυτη διάκρισή της, και ἀπὸ μύρια ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν τώρα νὰ ἀπαριθμήσω. Ἡ τιμὴ τῶν ξένων Ἀκαδημιῶν και τῶν ἄλλων ξένων ἐρευνητικῶν ιδρυμάτων φαίνεται ἀπὸ τὴ συνεχεῖ και ἐπίμονη πρόσκληση γιὰ συνεργασία και γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἀντιπροσώπων μας σὲ ὄλες τὶς ἐορταστικὲς και ἄλλες ἐκδηλώσεις τους.

Οὔτε εἶναι βέβαια δυνατὸν νὰ λησμονήσουμε ποτὲ τὸ βάρος τῆς ἐθῆνης ποὺ προσδίδει τὸ ὄνομα Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὸ γεγονός ὅτι φερόμεθα ὡς συνεχιστὲς τῆς πρώτης και σπουδαιότερης Ἀκαδημίας τοῦ κόσμου, τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος.

Ἐνθυμοῦμαι, ὅταν πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἀντιπροσώπευσα τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στὸν ἐορτασμὸ γιὰ τὴ διακοσιοστὴ ἐπέτειο ἀπὸ τὴν ἰδρυση τῆς Ἰταλικῆς *Accademia di Scienze* στὴ Ρώμη, και στὴν μεγαλοπρεπῆ τελετὴ ποὺ ἔγινε τότε ἐκεῖ, τὸ προβάδισμα ἐδίδοτο ἀναλόγως τοῦ ἔτους ἰδρύσεως τῶν ἀντιπροσωπευόμενων ιδρυμάτων, τὴν δική μας Ἀκαδημία τὴν εἶχαν τοποθετήσῃ πολὺ πίσω, ὡς ἰδρυθεῖσα τὸ 1926. Ἀμέσως διαμαρτυρήθηκα, και ἐδέχθησαν τὴ διαμαρτυρία μου, ὅτι ἔτος ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἶναι τὸ 385 π.Χ., ὅταν ἰδρύθηκε ἡ Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος. Τὸ ἐδέχθησαν και μᾶς ἔδωσαν τὸ προβάδισμα.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄτοπο, γιὰ νὰ φύγομε και λίγο ἀπὸ τὰ ἀγχώδη σημερινὰ προβλήματα, νὰ στραφοῦμε πρὸς τὶς ρίζες μας και νὰ ποῦμε λίγα πράγματα γιὰ τὴν πρώτη ἐκείνη Ἀκαδημία, γιὰ τὴν πρώτη ἐκείνη και ἐνδοξότατη περίοδο, ἂν θέλετε, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ὅλα γνωστὰ στὸ ἐνδύτερο κοινό.

Ὅπως γνωρίζετε, ἡ σχολὴ ποὺ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα τὸ 385 π.Χ. στὸ ἄλσος τὸ ἀφιερωμένο στὸν ἥρωα Ἀκάδημο ἢ Ἐκάδημο στὰ βορειο-δυτικὰ περὶχωρα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὀνομάσθηκε Ἀκαδημία γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Ἦταν σύλλογος λατρευτικὸς ποὺ τιμοῦσε τὸν Ἀπόλλωνα και τὶς Μοῦσες, και τὸν ἀποτελοῦσαν Διευθυντὴς και μαθητὲς, ποὺ ἦσαν ὅλοι ἐγκατεστημένοι στὰ κτίρια τοῦ συλλόγου — ζοῦσαν ὅλοι μαζί.

Οἱ κανόνες τῆς συμβιώσεώς τους ὄριζαν λίγο ὕπνο, ἀποχὴ ἀπὸ σαρκικὲς ἡδονές, και ἀποχὴ ἀπὸ τὴν κρεωφαγία, τὰ ὁποῖα ἀπέβλεπαν στὴν κάθαρση τῆς ψυχῆς, και μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο στὴν ἀνύψωση τῆς ἰκανότητος «πρὸς γνῶσιν». Σὲ πολλὰ οἱ κανόνες τῆς συμβιώσεως στὴν Ἀκαδημία ἔμοιαζαν μὲ ἐκείνους τῶν Πυθαγορείων, τοὺς ὁποῖους ὁ Πλάτων εἶχε γνωρίσει στὰ ταξίδια του στὴν κάτω Ἰταλία και τὴ Σικελία.

Πολὺ μεγάλη σημασία ἀπέδιδε ὁ Πλάτων στὴ μελέτη τῶν μαθηματικῶν,

καὶ κατὰ τὴν παράδοση πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς Ἀκαδημίας ὑπῆρχε ἡ ἐπιγραφή *ΜΗΔΕΙΣ ΑΓΕΩΜΕΤΡΗΤΟΣ ΕΙΣΙΤΩ*. Θεωροῦσε τὴ μαθηματικὴ γνώση ἰσάξια μὲ τὴ φιλοσοφικὴ ἔρευνα. Ὄταν ὁ Πλάτων ἀπέθανε μετὰ τὰ περιπετειώδη ἐκεῖνα ταξίδια του στὴ Δύση, ἐτάφη στὴν Ἀκαδημία καὶ τὴν ἐβδόμη τοῦ μηνὸς Θαρ- γηλιῶνος —μέσα Μαῖου μὲ μέσα Ἰουνίου— πού ἦταν ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου του, ἐτελεῖτο ἐκεῖ μέγας ἐορτασμός. Τιμοῦσαν τὴν ἡμέρα ἐκείνη μὲ θυσίες, μὲ ἐπίσημο συμπόσιο καὶ μὲ δημοσία συζήτηση.

Τὸν Πλάτωνα ὡς ἀρχηγὸ τῆς σχολῆς διαδέχθηκε, ὡς γνωστόν, ὁ ἀνεπιός του Σπεύσιππος καὶ αὐτὸν ὁ Ξενοκράτης, διευθυντὲς πὸν τοὺς ἐξέλεξαν οἱ μαθητὲς τῆς σχολῆς. Ἡ Ἀκαδημία ἐξῆσε 906 χρόνια, ὡς τὸ 529 μ.Χ., ὅποτε ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκλείσει τὴ «Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν», ὅπως τὴν ἔλεγαν τότε, μὲ τὴ διαταγὴ «ἐν Ἀθῆναις μηδένα φιλοσοφίαν μήτε νόμιμα διδάσκειν». Μαζί της ἔσβησε καὶ κάθε πρωτότυπη φιλοσοφικὴ σκέψη στὸ Βυζάντιο.

Οἱ πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς περιόδους τῆς μακρᾶς αὐτῆς ζωῆς τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας δὲν εἶναι πάντα ἀρκετές. Ὑπάρχουν καὶ σκοτεινὰ κενά, ἀλλὰ ἡ διάκριση σὲ τρεῖς μεγάλες ὑποδιαιρέσεις εἶναι γενικὰ δεκτὴ: τὴν Παλαιά, τὴ Μέση καὶ τὴ Νέα Ἀκαδημία. Ἡ Μέση ἀρχίζει μὲ τὸν Ἀρκεσίλαο (πού πέθανε τὸ 240 π.Χ.), καὶ ἡ Νέα τὸ 86 π.Χ., δηλαδὴ τὸ χρόνο πού ὁ Σύλλας κατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὰς Ἀθῆνας, ἐπειδὴ εἶχαν πολέμει μὲ τὸν Μιθριδάτη, τὸ βασιλεῖα τοῦ Πόντου, ἐναντίον τῆς Ρώμης. Τότε κατεστράφησαν καὶ ὡς τὰ θεμέλια ὅλα τὰ κτίρια τῆς Ἀκαδημίας, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἡ βιβλιοθήκη της, ὅπου ἐφυλάσσοντο ἕως τότε τὰ αὐτόγραφα τοῦ Πλάτωνος.

Στὴ Μέση περίοδο ὁ Καρνεάδης (137/5) ὁδήγησε τὴν Ἀκαδημία σὲ σχεδὸν ἀπόλυτο σκεπτικισμό, πρᾶγμα πού ἐμείωσε τὴν ἐπιρροή της. Γιὰ μένα ἐνδιαφέρουσα μορφή τῆς Μέσης Ἀκαδημίας εἶναι ὁ Κάσσιος Λογγίνος (250 π.Χ.), ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ κριτικὸς τοῦ Ὀμήρου, καὶ θεωροῦσε τὶς φιλολογικὲς μελέτες ἰσάξιες μὲ τὶς φιλοσοφικές. Ἡ Νέα Ἀκαδημία μὲ τὸν Ἀντίοχο τὸν Ἀσκαλωνίτη (ἢ Ἀσκάλων ἦταν πόλη τῆς Συρίας) ἐκαλλιέργησε τὸν λεγόμενον Πλατωνικὸ δογματισμὸ, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικὸ κλασικισμό (θέλησε *veteres sequi* κατὰ Κικέρωνα, *Luc.* 137), καὶ μὲ τὸν Πλούταρχο τὸν Ἀθηναῖο (410 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπιηρεασμένος ἀπὸ τὸν Πλωτῖνο, ἐκαλλιέργησε (270 μ.Χ.) νεοπλατωνικὰ διδάγματα. Ἀντίθετα μὲ τὴ Σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ Ἀκαδημία ἀντιστρατεύθηκε μὲ πείσμα στὸ Χριστιανισμό, καὶ σ' αὐτὴ τὴ γραμμὴ στάθηκαν καὶ ὁ Συριανὸς (431) καὶ ὁ Πρόκλος (485) καὶ ὁ Δαμάσκιος (529), οἱ τελευταῖοι ἄξιοι λόγον φιλόσοφοι της.

Ἡ Χριστιανικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶναι ἐκείνη, πού τὸν ὁδήγησε νὰ κλείσει, ὅπως εἶδαμε, τὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν τὸ 529, ἡ ὁποία μαθαίνομε ὅτι εἶχε

καὶ τότε ἀκόμη μεγάλη περιουσία. Οἱ τελευταῖοι διδάσκαλοι τῆς φιλοσοφίας Δαμάσκιος ὁ Σϋρος, Συμπλίκιος ὁ Κίλιξ, Εὐδάλιος ὁ Φρύξ, Πρισκιανὸς ὁ Λύδιος, Ἐρμαίας καὶ Διογένης ἀπὸ τῆ Φοινίκης καὶ Ἰσίδωρος ὁ Γαζαῖος — παρατηρεῖτε ὅτι οὔτε ἓνας Ἀθηναῖος δὲν ὑπάρχει πιά μεταξὺ τους— ἀπεφάσισαν νὰ φύγουν στὴν Περσία, ὅπου ἔγιναν εὐμενῶς δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Χοσρόη Α', ὁ ὁποῖος εἶχε ἀξιόλογη μόρφωση καὶ ἐνδιαφέρθηκε νὰ μεταφραστοῦν στὴν Περσικὴ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Γιὰ πολὺ χρόνον δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μείνουν εὐχαριστημένοι ἐκεῖ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, ἐνοστάλησαν καὶ ἐζήτησαν νὰ γυρίσουν στὸ Βυζάντιο. Ὁ Χοσρόης, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε νὰ τοὺς κρατήσῃ, ἐφρόντισε στὴ συνθήκη μὲ τὸ Βυζάντιο τοῦ 552 νὰ λάβει πρόνοια νὰ μὴ καταδικασθοῦν.

Αὐτὸ εἶναι τὸ τραγικὸ τέλος τῶν τελευταίων διδασκάλων τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημίας. Ὁ Χοσρόης ἐνδιαφέρθηκε περισσότερο γιὰ τὴ φιλοσοφία ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανό, ὁ ὁποῖος δὲν τὴν θεωροῦσε χρήσιμη γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ γιὰ τὶς θεολογικὰς του ἀντιλήψεις.

Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ φιλόσοφοι, ἀφοῦ γύρισαν στὸ Βυζάντιο, ἐγράφησαν καὶ ἐκεῖ, γράφοντας κυρίως ὑπομνήματα στὴν Ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία. Ἔτσι ἡ ἔνδοξη Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν κλείσθηκε μετὰ 906 χρόνια ζωῆς.

Τὸ χωρὸ τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημίας — ὅπου καὶ τὸ Δημόσιον Σῆμα κατέληγε— ἐνόμισαν οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ ἔγιναν ἀνασκαφὸς ἐκεῖ πρὸ τοῦ πολέμου — μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἀρωγὴ τοῦ Παναγιώτου Ἀριστόφρονος. Εὐρέθησαν τὰ θεμέλια ἀρχαίου γυμναστηρίου καὶ ἄλλων κτισμάτων καί, τὸ σπουδαιότερον ὅλων, «ὄρος» τῆς Ἀκαδημίας, δηλαδὴ, ἐνεπιγράφοι λίθος ποὺ βεβαιώνει ὅτι πράγματι ἐκεῖ ἦταν ἡ ἀρχαία Ἀκαδημία. Τὴν ἀνασκαφεῖσα περιοχὴ καὶ ἓνα παρακείμενον οἰκόπεδον ἐδώρισε ὁ Ἀριστόφρων στὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκεῖνὴν τὰ παρεχώρησε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσίαν γιὰ περαιτέρω ἔρευνα καὶ ἀνασκαφὸς. Μέχρι σήμερον ὀλίγα μόνον ἔγιναν. Καὶ ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι κάπου ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ὁ τάφος τοῦ Πλάτωνος.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἔνδοξον, τὴν Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν ἐφιλοδόχησε νὰ ἀναστήσει ἡ Νέα Ἑλλάς τὸ 1926 μὲ τὴν ἰδρυση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν σὲ νεώτερον καὶ ἐκσυγχρονισμένον βέβαιον τύπον, ἡ ὁποία καὶ ἐχρησιμοποίησε ἐπιτέλους τὸ λαμπρὸν μας κτίριον ποὺ γιὰ δεκαετηρίδες ἔτοιμον περιμένε τὴν ἐπανίδρυση Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας, τῆς δικῆς μας Ἀκαδημίας, δὲν πρόκειται βέβαιον νὰ εἰσέλθω. Θὰ ἐπαναλάβω ὅμως ὅτι μὲ τέτοια κληρονομία οἱ ὑποχρεώσεις μας εἶναι βαρύτεραι καὶ οἱ σκοποὶ ὑψηλότεροι — καὶ πρώτιστες πάντων ἡ διαφύλαξις τῆς ἐθνικῆς μας παραδόσεως, καὶ ἡ προαγωγή τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ἡ Ἱστορία εἰς τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος πρὸς ὄφελος τῆς Ἀνθρωπότητος.